



**Høgskulen  
på Vestlandet**

# **BACHELOROPPGAVE**

**Åsane – fra jordbruksland til drabantby**

**Åsane – from agricultural land to a city  
suburb**

**Bacheloroppgave i historie**

**Emnekode SA523**

**Avdeling for samfunnsfag**

**Innleveringsdato 26.05.2017**

**Antall ord: 7450**

**Kandidatnummer: 1012**

**Navn: Andreas Eliassen Bauge**

**Veileder: Jan Anders Timberlid**

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jfr. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.*

## Innholdsfortegnelse

Summary in English .....	3
1.0 Innledning.....	4
1.1 Problemstilling og avgrensing .....	4
1.2 Kildebruk.....	5
1.2.1 Sekundærkilder .....	5
1.2.2 Primærkilder.....	6
1.2.3 Muntlige kilder .....	7
2.0 Fra jordbruksland til drabantby.....	7
2.1 Jordbruk.....	7
2.1.1 Nytt jordbruksland .....	8
2.2 Åsane som forstad til Bergen .....	11
2.3 Veien mot kommunesammenslåing.....	13
2.4 Den nye drabantbyen.....	16
2.5 Rolland.....	19
2.5.1 Selegrend .....	21
3.0 Avslutning.....	23
4.0 Litteraturliste.....	25
4.1 Sekundærlitteratur.....	25
4.2 Primærkilder.....	25
4.2.1 Arkivmateriale .....	25
4.2.2 Aviser .....	26
4.2.3 Bilder .....	26
4.2.4 Offentlig Statistikk .....	26
4.3 Muntlige kilder .....	27
4.4 Vedlegg.....	28
4.4.1 Vedlegg 1 .....	28

## Summary in English

This thesis is about Åsane's development from an agricultural land to a city suburb. Åsane is a district with approximately 40 000 inhabitants located north in Bergen municipality. Åsane was an independent municipality until 1972 when it became a part of Bergen.

Farmers in Åsane has had an important role since the Middle ages, even after the industrial breakthrough. Åsane municipality contributed to agricultural development by rewarding farmers for productive farming, as well as channelling Dalaelven river for farming purposes. Due to poor soil quality, the new farmland was never cultivated and the area which is located in the middle of Åsane, was instead used as a city centre for Åsane. In the 1950s Åsane experienced a population growth, which forced the city council to fund development of housing and infrastructure. Bergen was in desperate need for residential area, and wanted to merge with Åsane so the city could keep growing, but Åsane wanted to remain as an independent municipality, nevertheless the political pressure to carry out a merger from Bergen continued throughout the 1960s. In the end the Norwegian parliament voted for the merger in 1968, and it was completed in 1972.

Åsane grew fast and it may be one of the reasons why the district appears as the way it does today. An area in Åsane which chose to try something different is Selegrend. Selegrend is a housing co-operative which emphasized social interaction and diversity, and the houses were built with an unorthodox architecture.

## 1.0 Innledning

Åsane er en bydel i Bergen kommune med rundt 40 000 innbyggere, og strekker seg fra Eidsvåg i sør til Nordhordlandsbroen i nord. Bydelen blir av mange bergensere i dag assosiert med store kjøpesentre og motorveien E39/E16 som strekker seg gjennom Midtbygda – Åsanes sentrumsområde, men Åsane har ikke alltid fremstått slik. Frem til 1960-tallet var Åsane et jordbruksland med få og spredte bebyggelser, men grunnet befolkningsvekst ble stadig mer av jordbruksarealet omgjort til boligformål. I 1972 ble Åsane kommune sammen med Arna, Fana og Laksevåg innlemmet i en ny storkommune med Bergen. Dermed gikk Åsane fra å være en jordbrukskommune til å bli en drabantby i Bergen kommune. Det er denne utviklingen fra 1950-1970-tallet, sammen med det politiske aspektet rundt sammenslåingen jeg hovedsakelig vil ta for meg. I tillegg vil jeg gå nærmere inn på et spesifikt område i Åsane. Jeg har valgt å ta for meg området Rolland generelt og deretter gå inn på Selegrend borettslag. Her vil jeg se på endringene fra jordbruksland til et tett utbygget boligområde på mikronivå.

### 1.1 Problemstilling og avgrensing

Det sentrale aspektet i denne oppgaven blir å se på hvordan utviklingen til Åsane fra et jordbruksland til en drabantby har foregått i perioden fra 1950- til midten av 1970-tallet. I tillegg vil jeg se på den politiske prosessen i forkant av kommunesammenslåingen. I løpet av 1960-tallet opplevde Åsane et stort press fra Bergen om å bli innlemmet i byen. Bergen by hadde et stort behov for boligareal og valgte derfor å se til sine omegnskommuner. Det vil fokuseres på hvordan prosessen med kommunesammenslåing foregikk og hvilke faktorer var avgjørende.

Åsane bydel er relativt stort og utbredt i areal, og det er mange forskjellige områder som har sine respektive særtrekk og nevneverdig historie. Grunnet denne oppgavens størrelsesomfang har jeg blitt nødt til å begrense hvilke områder og tidsperiode jeg skal skrive om. Jeg har derfor valgt å ta for meg noen punkter som omhandler Åsane generelt, før jeg går nærmere inn på Midtbygda- og Rollandsområdet på et mer detaljert nivå.

Jeg har valgt å bygge opp oppgaven i tre deler; innledning, hoveddel og konklusjonsdel. Hoveddelen er videre delt opp i en kronologisk rekkefølge hvor jeg først tar for meg jordbrukssamfunnet i Åsane. Deretter kommer jeg inn på faktorer som knyttet Åsane og Bergen, og veien mot kommunesammenslåingen. Videre kommer jeg inn på Åsane som den nye drabantbyen til Bergen. Det siste jeg vil ta for meg før konklusjonsdelen er Rolland og Selegrend.

## 1.2 Kildebruk

### 1.2.1 Sekundærkilder

Jeg valgte å starte oppgaven med å forsøke å få en generell oppfatning om hvordan Åsane som en selvstendig kommune så ut i perioden 1950-1970. Det var mest naturlig å begynne med den eksisterende lokallitteraturen om Åsane. Jeg begynte med å lese *Åsane Bygdebok* (1975) av Olav Hordvik, Inger Kellmer, Otto Rinde og Gunnvor Rundhovde. Deretter *Åsane. Bygda og folkelivet* (1956) av Edvard Haukedal. Særlig Åsane bygdebok ga meg et detaljert bilde over kommunens rolle rundt tilrettelegging av boligbygging og kommunikasjonsutbygging fra 1950-tallet. Det var hovedsakelig Olav Hordviks del om Åsane etter andre verdenskrig jeg fant aktuell for min oppgavebesvarelse. Videre benyttet jeg *Åsane – i fortid og nåtid* (2007) av Frode Fyllingsnes. Denne bygdeboken tar for seg Åsane ved å inndele hvert enkelt område i korte deler, og boken ble brukt for å få et innblikk av Rolland, hvor jeg har bodd i flere år. *Strilesoga. Nord- og Midhordland gjennom tidende. Frå 1914 til i dag*. (2001) av Egil Ertresvaag, sammen med *Åsane – i fortid og nåtid*, er to viktige kilder for oppgavedelen om jordbruket i Åsane.

*Åsane i hundre* (2004) av Marianne Herfindal Johannessen og Helge Sunde, og *Åsane fra bygd til bydel* (1986) av Torgeir Foss og Helge Sunde er to bøker jeg hovedsakelig har brukt som visuelle kilder. Sunde, som var ansvarlig for bildene i bøkene, har tatt flere bilder som har hjulpet meg i å forstå hvor store og omfattende endringer landskapet i Åsane har endret seg etter utbyggingen av veier, boliger og andre bygninger.

De to sekundærkildene jeg har benyttet i størst grad er *Administrative grenser og tettstedsvekst* (1970) av Jens Christian Hansen, og *Byplanen. En historie om utviklingen av Bergen by* (2010, 2015) av Hans-Jacob Roald. Førstnevnte har gått grundig inn på Åsanes tilknytting til Bergen. Særlig forbindelsen mellom arbeidsmarkedet og bosted mellom de to

kommunene har hjulpet meg å forstå hvordan Åsane i lang tid før kommunesammenslåingen var tett knyttet til Bergen. *Byplanen* av Roald ga meg en detaljert innsikt i planleggingen av Bergen kommune etter kommunesammenslåingen i 1972. Dette ga meg innsikt i hvordan Midtbygda ble planlagt som et sentrumsområde for bydelen Åsane.

### 1.2.2 Primærkilder

Primærkilder jeg blant annet har benyttet meg av er de trykte kommunale forhandlingene for Bergen for 1972 og 1973 på Bergen byarkiv. Det viste seg å være et svært omfattende og innholdsrikt materiale som inneholdt mye tall i form av kostnadsoverslag. Jeg fant derimot flere interessante utbyggingsplaner for Åsane hvor det var fremlagt hvor mange boliger som skulle bygges, og hvor de skulle bygges. På Bergen byarkiv benyttet jeg også utredningsplanene for kanaliseringsarbeidet i Midtbygda. Det var svært detaljert og omfattende materiale, men det inneholdt ikke informasjon om selve arbeidet, bare planleggingen i forkant.

I tillegg til det overnevnte har jeg benyttet avisartikler fra 1960- og begynnelsen på 1970-tallet. Avisartiklene, som var fra Bergens Tidende, brukte jeg hovedsakelig som kilde for debatten rundt kommunesammenslåingen av Bergen og omegnskommunene. Jeg har i denne oppgaven utelukkende benyttet avisartikler fra Bergens Tidende. Det skyldes at det var den lokalavisen som skrev artiklene som var relevant for min besvarelse. De nasjonale avisene skrev i liten grad om Åsane og den politiske prosessen som foregikk i denne oppgavens aktuelle tidsperiode.

For å finne relevant statistikk har jeg støttet meg på folke- og boligtellinger fra Statistisk sentralbyrå. Jeg opplevde at det var utfordringer knyttet til å finne relevant informasjon og statistikk. Blant annet vanskeliggjorde kommunesammenslåingen mellom Åsane og Bergen mulighetene for å finne ønsket statistikk, da tall for Åsane ble samlet under ett med Bergen kommunes egne tall. Særlig statistikk om jordbruket i Åsane etter 1970 viste seg å være problematisk å finne konkrete tall på.

### 1.2.3 Muntlige kilder

Jeg valgte å intervju min morfar, Arne Eliassen (f. 1943), da han var med å bygge og bosette seg i Selegrend borettslag. Det er flere fordeler med å benytte muntlige kilder, blant annet at man kan få informasjon man kanskje ellers ikke ville funnet i andre kilder. I oppgavens del som omhandler Selegrend borettslag har jeg funnet lite konkret informasjon i bøker og andre sekundærkilder. Det var derfor svært nyttig å få min morfars perspektiv på byggeprosessen i borettslaget. Det er imidlertid utfordringer med å benytte muntlige kilder, intervjuobjektet kan glemme detaljer eller huske det annerledes. I tillegg kan vedkommende ha et ønske å unngå sårbare tema og pynte på sannheten. Jeg stilte et kostnadsrelatert spørsmål, som for øvrig kan være et sårbart tema for enkelte, men i dette tilfelle var det problemfritt. Den eneste utfordringen jeg som historikerstudent opplevde under intervjuet var gjentatte avsporinger fra samtaletema, men når det er sagt fikk jeg svar på de spørsmålene jeg stilte.

## 2.0 Fra jordbruksland til drabantby

### 2.1 Jordbruk

Jordbruket stod siden middelalderen sterkt i Åsane. Åsanebonden hadde i lang tid reist inn til Bergen for å selge produktene sine, særlig melk. Det var et produkt som var lett omsettelig, og flere bønder hadde faste kunder i byen. Dette var sannsynligvis en vesentlig årsak til at Åsane ikke fikk et eget meieri før i 1915.<sup>1</sup> Samtidig var potetproduksjonen viktig for bøndene da produksjonsnivået holdt seg stabilt i motsetning til kornproduksjonen. Sistnevnte var på begynnelsen av 1900-tallet blitt relativt billig å kjøpe, og dermed fokuserte bøndene i Åsane og de andre bynære distriktene på poteter og februk. Bøndene som solgte produktene sine direkte på markedet i Bergen, måtte også tåle høy konkurranse. Det var sannsynligvis en vesentlig årsak til at bønder i Åsane, Årstad, Askøy og Fana var tidlig ute med å modernisere gårdsdriften med maskiner som slåmaskin, og kraftfôr.<sup>2</sup> På tross av økende industrialisering på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet hadde jordbruket fortsatt en dominerende posisjon i Åsane. Industrialiseringen ble ikke sett på som en trussel av bøndene,

---

<sup>1</sup> Johannessen & Sunde 2004: 78

<sup>2</sup> Ertresvaag 2001: 13

vert imot som en mulighet for en ekstraintekt for dem selv og familien. Samtidig ble det et større marked for å selge produktene sine.

Åsanebondens direktesalg av melk i byen vedvarte frem til 1940-årene. Det kom strengere regler om pasteurisering av melken, og det ble ansett som enklere og mer praktisk dersom et meieri tok seg av dette. Avslutningen av bøndenes direktesalg bidro også til at flere jordbruk ble nedlagt i bynære områdene rundt Bergen. Først ute var Slettebakken og Landås i slutten av 1940-årene, etterfulgt av Fyllingsdalen i 1960. Deretter var det Åsanes tur til å avgi landbruksområder til boligformål og annen urbaniseringsutbygging.<sup>3</sup>

### 2.1.1 Nytt jordbruksland

Et av landområdene som ble ofret for utbyggingsformål befant seg midt gjennom hjertet av Åsane, området Midtbygda. Der lå det en lang elv omringet av myrlandskap. Åsane kommunestyre diskuterte i 1918 om hvorvidt det skulle gjennomføres en drenering av elven slik at jordbruksland ble frigjort. Det var en stor matmangel under første verdenskrig, og kommunestyret ønsket derfor å utrede muligheter for å øke jordbruksproduksjonen. Det ble foretatt en bevilging på 5000 kroner for en utredning av kanaliseringsarbeidet. Landbruksingeniør Bentzen fikk oppdraget med å planlegge prosessen, mens utskiftningsmålerne Bernt Hastuft og H. Gjerstad bidro i 1920 med å kartlegge hvilke områder som med relativt enkle midler kunne "bringes under plog". De konkluderte med at det var 2000 mål med vannsyk, men dyrkbar jord som kunne oppdrives ved en kanalisering av elven. Det fremkommer i utredningen at Bentzens rapport sannsynligvis ikke var helt fullstendig, men den ble likevel avlevert til kommunestyre i 1922. Han konkluderte med at graving og sprenging av en kanal med en bunnbredde på tre til seks meter, sprenging av ca. 18 000 kubikkmeter fjell samt omtrent 12 000 kubikkmeter utgraving av jord var å anbefale. Han estimerte at kostnaden for dette arbeidet ville ligge på 200 000 kroner. Åsane kommunestyre mottok i 1923 et anbud fra Bergens Monierfabrikk for utførelse av kanaliseringsarbeidet pålydende 239 000 kroner. De høye kostnadene førte til at kommunen valgte å legge planene til side.<sup>4</sup>

---

<sup>3</sup> Ertresvaag 2001: 30

<sup>4</sup> Bonde 1943



I 1933 kom saken opp i kommunestyret igjen, og det medførte at Åsane valgte å sende en søknad til Norges vassdragsvesen, hvor de ba om at arbeidet med kanalen skulle bli gjenopptatt og fullstendig planlagt. Norges vassdragsvesen utarbeidet en detaljert redegjørelse for arbeidet og videresendte det til Hordaland Fylkeskommune 27.mai 1936. Bunnbredden ble anbefalt til å være opptil åtte meter for å unngå oversvømmelser i området rundt kanalen. Det medførte en økning i kostnadsoverslaget, og prisen ble estimert til ca. 300 000 kroner. De konkluderte også med at en ombygging av Håbroen, en gammel steinbro fra 1700-tallet var nødvendig.<sup>5</sup> Denne broen, som var en del av den Trondhjemske postvei mellom Bergen og Trondheim, ble revet og sprengt i 1959.<sup>6</sup>

Den høye kostnaden ble nok en gang en utfordring for Åsane, og de ba derfor Norges vassdragsvesen med på en befarings høsten 1936 for å finne rimeligere alternative løsninger. En revidert rapport med ulike alternativ ble utarbeidet i desember 1936. Der foreslo vassdragsvesenet å grave mindre bunndybde, men på grunn av en økende flomfare valgte Åsane kommunestyre å utsette planene igjen. I 1938 ba fylkesagronomen i Hordaland om en utredning av hvilken økonomisk verdi kanalbyggingen ville ha. Det påfølgende året var rapporten klar. Det ble anbefalt å velge en todelt løsning; Første etappe bestod av vassdragsvesenets alternativ to som anbefalte å benytte fire meters bredde og syv meters dybde. Den første etappen skulle kun gjelde området rundt Førevatnet, mens Bentzens løsning fra 1922 for det resterende stykket.<sup>7</sup> Planene ble imidlertid utsatt igjen, denne gang på grunn av tyskernes okkupasjon. Arbeidet ble imidlertid startet på 1950-tallet med statlige og kommunale midler. Det viste seg at jorden ikke var så god som det var forestilt på forhånd.<sup>8</sup> Arbeidet var riktig nok ikke forgjeves da jord som tidligere lå under vann var blitt frigjort og tørrlagt, samtidig som det ble slutt på periodevis oversvømmelser og lav tåke over myren.<sup>9</sup>

Når det gjelder de økonomiske gevinstene en slik drenering ville medføre, så ble det estimert en salgspris på 150 kroner per mål, noe som for 2000 mål totalt utgjorde 300 000 kroner. Det ble fremhevet at myrområdets nære beliggenhet til Bergen by (ti kilometer), samt det faktum at hovedveien til byen gikk gjennom feltet som to nevneverdige faktorer. Det var nemlig en stor etterspørsel etter hustomter, og dette området sentralt i Åsane kunne være aktuelt for

---

<sup>5</sup> Bonde 1943

<sup>6</sup> Johannessen & Sunde 2004: 18

<sup>7</sup> Bonde 1943

<sup>8</sup> Foss & Sunde 1986: 6

<sup>9</sup> Hordvik 1975: 456-457

boligformål. Hustomter ga dessuten 500 kroner per mål, altså betydelig høyere enn 150 kroner som jordbruksprisen ble estimert til.<sup>10</sup>

Åsane kommune hadde særlig fra 1940-tallet til slutten av 1950-tallet vært en aktiv pådriver for å stimulere jordbruket. I 1918 opprettet de et jorddyrkingsfond hvor de fra og med 1945 delte ut årlige premier som belønning for godt drevet jordbruk. I tillegg bidro kommunen med tilskudd og gravemaskiner til privatpersoner som ønsket å forbedre sitt jord- og hagebruk på egenhånd.<sup>11</sup> I 1956 ble det vedtatt en plan om skogreising og det ble ansatt en leder på fulltid for denne planen.<sup>12</sup> Kommunestyre vedtok 4. februar 1965 en enstemmig generalplan for kommunen, hvor det blir forespeilt en fremtidig befolkning på 40 000 – 60 000 innbyggere. 70 kvadratkilometer hadde blitt gjort disponibelt i planen, og av disse var 18 000 mål forbeholdt til boligbygging, 1800 mål til industriformål, mens resterende 20 000 mål ble reservert for jord- og skogbruk.<sup>13</sup>

I 1930 var andelen bønder i Åsane på 30 %, mens i 1960 hadde det krympet til 5 %.<sup>14</sup> Det er sannsynlig at denne prosenten ville ha vært noe høyere dersom jordbrukslandet etter dreneringen på 1950-tallet hadde vært like godt som det var forutsett, men hvor mye blir det vanskelig si noe om. Det er derimot interessant å se på folketellingene for Åsane fra 1960 og 1970. Der fremkommer det at i 1960 var det 3957 yrkesaktive personer over 15 år, og 196 av dem arbeidet i jordbruket, en med skogbruk og jakt, mens fire stykker var fiskere.<sup>15</sup> I 1970 var det derimot totalt 293 personer som hadde jordbruk, skogbruk og fiske som viktigste inntektskilde.<sup>16</sup> I en tid hvor antallet gårdsbruk gikk nedover i nasjonalsammenheng, gikk altså tallet på folk i jordbruket i Åsane opp i løpet av dette tiåret. På nasjonalt nivå i 1960 var det 13,4% av yrkesaktive menn over 15 år som arbeidet i jordbruket. Andelen som arbeidet med skogbruk og jakt og fiske var henholdsvis 3,2 og 5,7%. Ti år senere hadde andelen bønder sunket til 7,1%, skogbruk og jakt 0,8%, mens 1,9% arbeidet med fiske.<sup>17</sup>

---

<sup>10</sup> Bonde 1943

<sup>11</sup> Hordvik 1975: 457

<sup>12</sup> Hordvik 1975: 456

<sup>13</sup> Bergens Tidende 5.februar 1965

<sup>14</sup> Hordvik 1975: 455

<sup>15</sup> Folketellingen 1960, kommunehefte for Åsane 1255: 6

<sup>16</sup> Folketellingen 1970, kommunehefte for Åsane: 16

<sup>17</sup> Statistisk sentralbyrå: tabell 9.3 Menn 15 år og over, etter yrkesaktivitet og næring.

## 2.2 Åsane som forstad til Bergen

Under, og årene etter andre verdenskrig opplevde Åsane en stor befolkningsøkning. Folketallet i kommunen var i 1930 på 2759 personer, mens det i 1946 var kommet opp til 5087 personer, nesten en dobling på 16 år.<sup>18</sup> Statistisk sentralbyrå viser til at den planlagte tellingen i 1940 ble avlyst som følge av krigen, og at det derfor ble foretatt en telling i 1946. På nasjonalt plan var det en tydelig trend på at den sterke urbaniseringen i byområdene, som for alvor startet på 1800-tallet, avtok. I 1920 bodde 70 % av befolkningen på landsbygda, mens det i 1946 hadde økt til 72 %. Dette skyldes at befolkningstilveksten var størst i bygdene rundt byene, samtidig som en stadig forbedret kommunikasjonslinje, særlig veier og rutebusser, til byene gjorde at man kunne bosette seg i utkantene og likevel relativt raskt kunne reise til byen.<sup>19</sup>

Som en konsekvens av befolkningsøkningen oppstod det en betydelig boligmangel i Åsane. Flere boliger ble rekvirert av tyskerne under krigen samtidig som mange mennesker flyktet til Åsane fra krigsutsatte områder, særlig nordfra. Boligmangelen var så prekær at kommunen valgte å gi en midlertidig godkjenning for at hytter og andre sommerboliger kunne benyttes som helårsboliger. Det medførte at mange valgte å låne bort hyttene sine til familie og venner. Boligsituasjonen ble imidlertid bedre da den Norske Husbank ble stiftet i 1946 med den hensikt å tilby rimelige boliglån for boliger opp til 80 kvadratmeter. Rimeligere boliglån fra husbanken, sammen med lån fra Småbruk- og boligbanken, gjorde at Åsane relativt fort fikk igangsatt boligbygging. Kommunen rakk ikke å tilrettelegge for vann, veier og kloakkfasiliteter i samme tempo som boligbyggingen, men grunnet den situasjonen folk befant seg i, var det mange som var villige til å utføre arbeid med å bygge egne veier på egenhånd. For dette arbeidet mottok innbyggerne kommunal støtte på opptil 50 % av kostandene.<sup>20</sup>

Det var for det meste private enkeltpersoner som kjøpte tomter og bygget eneboliger i Åsane. De store byggelagene som foretok planleggings- og byggeprosessen var lite involvert i starten. Det var ikke før på 1960-tallet blokker og høyhus ble bygget.<sup>21</sup> Åsane kommunestyre anslo i en generalplan fra 1965 at kommunes topografiske forhold med fjell, åser og daler

---

<sup>18</sup> Statistisk sentralbyrå: Folketelling 1930 og 1946

<sup>19</sup> Statistisk sentralbyrå: En krevende telling

<sup>20</sup> Hordvik, Kellmer, Rinde & Rundhovde 1975: 442-44

<sup>21</sup> Hordvik 1975: 444

ville gi utfordringer og begrensninger når det gjaldt hvilke boligtyper som kunne bygges. Det ble derfor hovedsakelig planlagt å bygge småhus. Kommunen ønsket å unngå at familier skulle bosette seg i høyhus og blokker, da det var usikkert om hvorvidt dette var en ideell boform for familier. De valgte derfor å sette restriksjoner på utformingen av blokker slik at andelen familieboliger i blokkene og andre høyhus ble redusert.<sup>22</sup> Det er sannsynlig å anta at disse restriksjonene var med på å gjøre at dagens Åsane fremstår, sett bort i fra enkelte områder, som et variert boligområde. I Statistisk sentralbyrås oversikt fra 2001 over bebodde boliger i Bergen, kan man se at Åsane har mest eneboliger (39,7%), mens blokkleiligheter utgjorde 22,5% av bydelens boligtyper.<sup>23</sup> Jeg valgte å ta med de helhetlige tallene for Bergen kommune, samt Fana og Fyllingsdalen da det er to bydeler som det naturlig å sammenligne med Åsane når det gjelder befolkning og avstand til Bergen sentrum.

I folketellingen fra 1950 fremkommer det at det var 1779 boliger i Åsane, med en befolkning på 5826.<sup>24</sup> I den neste tellingen i 1960 har det vært en drastisk økning. Antall boliger økte til 3664, mens befolkningen var på 9628.<sup>25</sup> Deretter, i 1970, var det totalt 17837 personer fordelt på 5148 boliger.<sup>26</sup> Det vil si at Åsane i to tiår på rad har hatt nesten en dobling av folketallet.

For å avgjøre om hvorvidt en plass er forstad for et annet sted benytter Statistisk sentralbyrå pendlings frekvens som en avgjørende variabel. Det vil si at dersom minst en tredjedel av yrkesbefolkningen på et mindre sted har sin arbeidsplass på et større sted vil det minste stedet være en forstad til det større stedet. Det samme vil gjelde dersom en tredjedel av arbeidsplassene på det mindre stedet er besatt av arbeidstakere fra det større stedet.<sup>27</sup> Med dette utgangspunktet var Åsane en forstad til Bergen. Åsane hadde per 1.kvartal 1966 42 lokale arbeidsplasser per 100 arbeidere. Det medførte at Åsane hadde en pendlerandel på 55%, hvorav 51% pendlet til Bergen.<sup>28</sup> Tilsvarende pendlertall fant man også i Fana og Laksevåg, selv om sistnevnte riktig nok hadde en stor innpendling fra Bergen. Den høye pendlerprosenten til Bergen fra omegnskommunene taler for at kommunene hadde en stor tilhørighet til byen.

---

<sup>22</sup> Bergens Tidende 5.februar 1965

<sup>23</sup> Vedlegg 1

<sup>24</sup> Statistisk sentralbyrå: Folketellingen 1950

<sup>25</sup> Statistisk sentralbyrå: Folketellingen 1960

<sup>26</sup> Statistisk sentralbyrå: Folketellingen 1970

<sup>27</sup> Hansen 1970: 78

<sup>28</sup> Hansen 1970: 74

Et forbedret veinett bidro til at avstanden til Bergen ble kortere. Fra Eidsvåg over fjellet til Munkebotn i Sandviken var, sammen med sjøveien, hovedveien til Bergen i lang tid.<sup>29</sup> Det ble imidlertid i 1933 bygget en ny vei rundt Eidsvågneset. Veien gikk fra Eidsvåg til Øyjorden i Ytre Sandviken, og standarden ble karakterisert som svært god da den ble bygget. Dog grunnet en trafikkøkning, og det faktum at veien ikke hadde fortau, ble det i 1950 vedtatt at det skulle bygges tunnel gjennom fjellet.<sup>30</sup> Eidsvågstunnelen ble åpnet i 1956 og var blant de første veiene i Norge som ble delvis finansiert med bompenger. I årene etter tunnelens åpning var døgntrafikken på om lag 1000 biler, mens det i 1980 var opp mot 20 000 biler i døgnet. En konsekvens av trafikkøkningen medførte at behovet for et ekstra tunnellop var nødvendig, og det ble ferdigstilt i 1989. Det andre tunnellopet ble bygget som en del av en firefelts motorvei fra Nygårdstangen i Bergen sentrum til Vågsbotn nord for Midtbygda.<sup>31</sup>

### 2.3 Veien mot kommunesammenslåing

I 1964 ble Schei-komiteen nedsatt av Stortinget. Komiteens formål var å se på de enkelte kommunenes mandat og geografiske omfang for å effektivisere areal- og trafikkplanleggingen i landet. Konklusjonen til Schei-komiteen var at bosted og transport måtte korrespondere med arbeidssted. For Bergen sin del betydde det at det ble anbefalt en konsentrert utbygging i omegnsområder med sterk tilknytting til byen og dets arbeidsmarked. Bergen kommune fulgte Schei-komiteens innstilling og gjorde i 1968 et vedtak om å formelt starte et samarbeid med nabokommunene Arna, Askøy, Fana og Laksevåg for å koordinere utbygging av boliger og kollektivforbindelser. Samarbeidet resulterte i mars 1968 i planen *Effektivisering av boligbyggingen i Bergensregionen*. Det ble anbefalt å føre en langsiktig planlegging, rasjonalisert byggeprosess og samtidig ha et stort omfang av tilgjengelige tomter.<sup>32</sup>

Bergen kommune hadde stort behov for boligareal i etterkrigsårene og i 1955 ble Fyllingsdalen overført fra Fana til Bergen kommune. Området viste seg å være for lite og for trangt, noe som resulterte i at det måtte bygges i høyden. Selv om Fyllingsdalen lå geografisk nært Bergen, var det først og fremst ikke blokkleiligheter utflyttede bergensere ønsket å bosette seg i. Kommunen nedsatte derfor i 1962 en byutvidelseskomité for å vurdere videre alternativ. I mars 1963 ble komiteens innstilling avlevert, med den anbefaling at Fana,

---

<sup>29</sup> Haukedal 1956: 55

<sup>30</sup> Åsane Bygdebok 1975: 448

<sup>31</sup> Johannessen & Sunde 2004: 26-27

<sup>32</sup> Roald 2010,2015: 209

Laksevåg, Arna, og Åsane skulle innlemmes i Bergen kommune. Det ble erkjent fra Bergen kommunes side at en slik sammenslåing ville være tidkrevende, så de foreslo en umiddelbar sammenslåing med Åsane for å kunne løse den akutte mangelen på boligareal. Åsane kommune motsatte seg en sammenslåing.<sup>33</sup> Det er sannsynlig at Åsane ble provosert over kravet fra Bergen. Ordføreren i Åsane, Kjeld Langeland, brukte ordene «enig og tro til Vetemfaller» da han 1. mai 1965 klubbet kommunestyrets enstemmige vedtak om å avise Bergens krav om å slå sammen kommunene. Langeland tilbakeviste samtidig kritikken Åsane kommunestyre hadde mottatt fra Bergen i forbindelse med kommunes behandling av sammenslåingssaken.<sup>34</sup>

Debatten om kommunesammenslåing var ikke kun problematisk for Åsane kommune. Bergen kommunes ønske om å innlemme Fana, Åsane, Laksevåg og Arna bød også på store utfordringer for Hordaland fylke. De fire kommuner hadde i 1965 til sammen en tredjedel av fylkets innbyggere, og bidro i 1967 med to femtedeler av innbetalt fylkesskatt. Det var derfor svært vanskelig for Hordaland å kunne imøtekomme Bergens forslag. Det resulterte videre i at forslaget om kommunesammenslåing ble avvist når byen senere forsøkte å igangsette forhandlinger med nabokommune. Det ble imidlertid, grunnet den akutte arealmangelen til byen, iverksatt statlig tiltak. I juli 1965 nedsatte Stortinget et utvalg som fikk navnet Remseth-utvalget etter stortingsrepresentant og formann i kommunalkomiteen Jacob Martinus Remseth. Utvalget avga sin enstemmige innstilling et år senere. Det ble konkludert med å støtte Bergens sitt ønske om å innlemme Fana, Laksevåg, Åsane og Arna i en ny storkommune, men mot at Bergen og Hordaland ble slått sammen til ett fylke. Bergen kommune godtok å frasi seg sin fylkesstatus og dermed var veien mot den nye storkommunen mer oppnåelig.<sup>35</sup>

Hordaland fylkeskommune nedsatte et utvalg og ba kommunene Arna, Fana og Åsane om å levere sine vurderinger innen 1. mars 1967 på sammenslåingen med Bergen. Åsane formannskaps synspunkt på saken kom tydelig frem i en artikkel fra Bergens Tidende 25. januar 1967. Formannskapet ønsket i utgangspunktet mer fokus på interkommunalt samarbeid fremfor kommunesammenslåing (vedtak fra kommunestyre 1965) og uttrykker misnøye med at dette ikke hadde blitt tatt til etterretning i den pågående debatten. De støttet dog Remseth-utvalgets innstilling om at Bergen og Åsane ikke burde slå seg sammen som en midlertidig og

---

<sup>33</sup> Hansen 1970: 79

<sup>34</sup> Bergens Tidende 5. februar 1965

<sup>35</sup> Hansen 1970: 80

hurtig løsning på byens manglende boligareal. Samtidig var formannskapet av den oppfatning at Bergen og Hordaland fylkeskommune måtte slåes sammen og fungere som ett fylke i noen år før en videre kommunesammenslåing ble vurdert. På denne måten ville man kunne løse utfordringene med de store utgiftspostene som kommunikasjonsutbygging, helsesektoren og utdanningsinstitusjonene bedre enn om Bergen fortsatte som et eget fylke.<sup>36</sup>

Det ble fremhevet av utvalget til Hordaland at de topografiske forholdene måtte bli tatt hensyn til. Det mest naturlige området for byutvidelse var sørover langs Bergensdalen og i Fyllingsdalen, hvor det allerede var lagt planer for store investeringer i veiutbygging. Åsane og Arna måtte få en annen rolle som drabantbyer hvor det ble benyttet en mer selvstendig utbyggingsstruktur som følge av de topografiske forholdene. Selv om åpningen av Eidsvågstunnelen i 1956 gjorde avstanden til Bergen kortere, var det fortsatt store fjell som utgjorde en barriere mellom Åsane og byen. Utvalget fryktet videre at Åsane ville få en stagnasjon i utbyggingen som følge av dette. De så for seg at utbyggingen i den nye storkommunen primært ville foregå fra sentrum og videre langs den sørgående aksen i Bergensdalen.<sup>37</sup>

I den endelige og enstemmig vedtatte innstillingen som Åsane formannskap avleverte til Hordaland fylkeskommune framkom det fire punkter. Det første punktet omhandler at Åsane støttet Remseth-komiteens forslag om at Bergen og Hordaland blir slått sammen som et nytt Hordaland fylke. I det andre punktet fremheves det at kommunen mener at det ikke burde bli behandlet en kommunesammenslåing før det nye fylket hadde vist seg effektivt i noen år, og at det ble nedsatt et utvalg av uavhengige byplanleggere som kunne foreslå nye kommunegrenser basert på geografiske og topografiske forhold. Enhver saksbehandling eller avgjørelse om kommunesammenslåing som ikke ble utført etter de gitte retningslinjene ville bli nedstemt av Åsane kommunestyre, som fryktet at Åsane skulle bli tilsidesatt i en byutviklingsfase. I de to siste punktene fremkommer det at kommunestyret stilte seg bak anbefalingen fra Remseth-komiteen om at Bergen og Åsane ikke skulle bli sammenslått. I tillegg ble det oppfordret til å opprette utvalg som skulle levere forskjellige forslag til konkrete arbeidsfordelingsoppgaver mellom Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune.<sup>38</sup>

---

<sup>36</sup> Bergens Tidende 25.januar 1967

<sup>37</sup> Bergens Tidende 25.januar 1967

<sup>38</sup> Bergens Tidende 25.januar 1967

Kommunesammenslåingen ble vedtatt 10.juni 1968 med 69 mot 36 stemmer i Odelstinget. Ordføreren i Bergen kommune, Harry Hansen, uttrykte at han var svært fornøyd med avgjørelsen. Åsaneordfører Andreassen delte ikke optimismen. Han fryktet, som Åsane formannskap tidligere hadde påpekt, at Åsane kom til å bli liggende etter i byutviklingen. Han formulerte det på følgende måte: «Jeg er, som jeg før har hevdet, redd for at Åsane blir liggende som en blindtarm, som en utkant. Vi er jo stengt fra Bergen av en massiv fjellformasjon.»<sup>39</sup> Kommunesammenslåingen mellom Bergen, Arna, Fana, Laksevåg og Åsane ble gjennomført i 1972.

## 2.4 Den nye drabantbyen



Illustrasjonsbilder Åsane i 1945 og i 2000.<sup>40</sup>

Bilde over er et meget godt illustrasjonsbilde på hvor omfattende endringer Åsane har gjennomgått de siste 50 årene. Særlig kystlinjen fra Eidsvåg i sør til Salhus i nord er tett utbygget. Det er også en sentrert utbygging rundt Midtbygda til Rolland og Flaktveit i øst og

<sup>39</sup> Bergens Tidende 11.juni 1968

<sup>40</sup> Fyllingsnes 2007



til Tertnes og Haukedalen i vest. Som vi kan se på kartet er den nord-østlige kystlinjen mindre utbygget enn Vest siden. I dette området, særlig Hordvikneset og Steinestø, har det imidlertid blitt bygget store boligfelt de senere årene.

«Åsane har hatt en totalt «makeover» i løpet av de siste 50 årene. Det er nesten bare fjellene som er til å kjenne igjen». Slik innleder arkivar og historiker Marianne Herfindal Johannessen sitt innlegg om Åsanes utvikling i Bergens Tidende 6.mai 2017. På illustrasjonsbildene under kan vi se Åsane på 1950-tallet og Åsane i 2017. Kanaliseringsarbeidet av Dalaelven hadde på dette tidspunktet startet, men Håbroen var enda ikke blitt revet. Vi kan se den gamle steinbroen til høyre over de tre nærliggende husene midt på bilde. På illustrasjonsbilde av Åsane fra 2017 har jeg valgt å markere området hvor Håbroen lå. Til venstre for det markerte område ligger Åsane senter. De fargerike husene nederst på bilde er Selegrend borettslag, et område jeg kommer tilbake til i kapittel 2.5.1.



Illustrasjonsbilde Midtbygda på 1950-tallet<sup>41</sup>



Illustrasjonsbilde Åsane 2017. Bilde er tatt fra en annen vinkel enn bilde til venstre.<sup>42</sup>

Etter kommunesammenslåingen i 1972 var den nye storkommunen raskt i gang med å legge store utbyggingsplaner. Mens store områder i de sørlige delene av Fana skulle forbli jordbruksland, ble planene for Midtbygda i Åsane endret. Det sentrale området i hjertet av Åsane som skulle være et jordbruksland, ble planlagt som et senterområde med boliger og næring.<sup>43</sup> Den nye kommunen ville i tillegg til bolig- og infrastrukturtilrettelegging også

<sup>41</sup> Bergens Tidende 6.mai 2017

<sup>42</sup> Kønig 2017

<sup>43</sup> Roald 2010, 2015: 210

fokusere på miljø- og trivselsfaktorer. Men den raske boligbyggingen førte til at de nye boligområdene i bydelene fikk en mer skjevt fordelt befolkningssammensetning enn den resterende befolkningen i Bergen sentrum. Det fremkommer i Bergens Tidende den 6. juni 1968 at det var en nevneverdig andel i aldersgruppene 30-49 år og de under 15 år som flyttet ut av Bergen. I en statistikk over ulike flyttegrupper fordelt på alder fra 1966 viser at nettotilflyttingen i prosent til Åsane var følgende: 37% i aldergruppen 0-14, 7% 15-19, 7% 20-24, 11% 25-29, 25% 30-39, mens de resterende 16% var 40 år eller eldre. Ut ifra disse tallene fikk Åsane en relativt ung befolkning, og det er sannsynlig å anta at dette var familier som ønsket større bolig enn de kunne få til en overkommelig pris i byen.<sup>44</sup> I tillegg ble det en skjev fordeling av boliger og arbeidsplasser i flere områder. Kommunens generalplanavdeling, som hadde ansvar for de langsiktige utbyggingsplanene, oppfordret bydelene til å balansere antall boliger mot arbeidsplasser, offentlige- og private servicetilbud. Samtidig ble det vektlagt å tilrettelegge for at befolkningen i et boligområde skulle reflektere den øvrige befolkningen.<sup>45</sup>

Åsane var det første området i nye Bergen kommune som ble åpnet for en større utbygging. Den storstilte utbyggingen var tilrettelagt på forhånd av Åsane kommune, som også hadde sitt eget tomteselskap (slått sammen med Bergen tomteselskap i 1972). Det ble i startfasen bygget småhus i Ulsetåsen, men en disposisjonsplan for Midtbygda la til rette for betydelige utbyggingsplaner. En stor motorvei skulle legges gjennom området, og like ved skulle det bygges en bussterminal og et handels- og sentrumsområde. Ambisjonsnivået for Åsane var betydelig. Det ble estimert at Midtbygda skulle være et senterområde for opptil 50 000 mennesker.<sup>46</sup> Senterområde skulle utformes som en liten bygdeby, hvor alle service- og tjenesteytende behov for åsabuene skulle dekkes. Det ble også vektlagt at Åsanes nye senterområde skulle avlaste Bergen sentrum fra nord.<sup>47</sup> Senterområdet skulle bygges etter byplanmodellen rutenettplanen som går ut på å legge parkering under bakkenivå og bygge kvartaler i fire etasjer i høyde og 85 ganger 85 meter i grunnareal. Det ble forespeilet en småby med gater, kvartaler, parker og oppholdsplasser hvor sosialt samspill skulle være i fokus. Bakgrunnen for dette fokuset var Maslows behovsanalyse som rangerer menneskelige behov som blant annet selvrealisering og sosiale behov (tilhørighet og anerkjennelse).

---

<sup>44</sup> Hansen 1970: 111, tabell 7.30

<sup>45</sup> Roald 2010, 2015: 217

<sup>46</sup> Roald 2010, 2015: 221

<sup>47</sup> Bergens Tidende 7.september 1972

Arkitektene tok inspirasjon fra disse behovene.<sup>48</sup> En helhetlig byutviklingsplan for Midtbygda ble altså utredet, men senterområdet ble endog bygget med store parkeringsplasser på bakkenivå og uten de sosiale oppholdsplassene og parkene. En avgjørende årsak for det var at bare en liten del av senterområdet som ble inkludert i reguleringsplanen som Åsane kommunestyre behandlet i 1967, den helhetlige planen ble aldri fremmet. Samtidig var det en nevneverdig faktor at det var et aksjeselskap som stod bak planleggingen og utbyggingen av området, AS Åsane senter. Det potensielle kundegrunnlaget for senteret var estimert til opptil 100 000 mennesker. Det var sannsynligvis en medvirkende årsak til at senterområdet, som stod ferdig i 1976, ble bygget som et stort kjøpesenter med store, åpne parkeringsplasser uten et offentlig oppholdsareal.<sup>49</sup>

Den nye bydelen fikk et bilbasert preg, hvor store kjøpesentre med store varelagre gjorde kundene avhengig av bil. Det var en økende nasjonal trend, men for Åsanens del ble det særlig utslagsgivende da trenden slo inn på samme tid som bydelen ble åpnet for utbygging fra 1970-tallet. Denne trenden, kombinert med store interne avstander i Åsane, førte til at Åsane ble regnet som en bilby av bergenserne<sup>50</sup>. Åsane har i dag relativt god bussforbindelse med hyppige avganger til Bergen sentrum, men utfordringene knyttet til bilbruk skyldes de interne avstandene i Åsane. Stortingsrepresentant og åsabu Kjersti Toppe fra Senterpartiet omtaler Åsanens utvikling på følgende måte:

Kjøpesentrene har styrt sentrumsutviklingen, og ikke omvendt. Åsane har opplevd en planløs spredning av virksomheter, der estetikk og arkitektur ikke har blitt satt krav til, og største deler av sentrumsområdene er blitt bilbaserte. Kollektivtilbudet har på sin side ikke blitt fornyet på mange år og Åsane terminal er på tross av flere løfter ennå ikke oppgradert. Fasilitetene er under enhver kritikk, og inviterer ikke til å reise kollektivt.<sup>51</sup>

## 2.5 Rolland

I boken «Åsane – i fortid og nåtid» inndeler forfatter Frode Fyllingsnes Åsane i over 30 områder, og tar for seg alle de forskjellige områdenes gårdsbruk. Jeg vil i dette kapittelet ta for meg Rolland. Rollandsområdet gikk i likhet med resten av Åsane fra å være et

---

<sup>48</sup> Roald 2010, 2015: 222

<sup>49</sup> Roald 2010, 2015: 223-225

<sup>50</sup> Roald 2010, 2015: 227

<sup>51</sup> Roald 2010, 2015: 227-228

jordbruksland til å bli utbygget for boligformål. I 1960 bodde det 352 mennesker på Rolland, mens i 2001 var det steget til 3137 innbyggere.<sup>52</sup>

Frem til 1970-tallet var Rolland et jordbruksland, og jordbrukstelingen fra 1969 viser at det var syv gårdsbruk i området.<sup>53</sup> Kanaliseringsarbeidet i Midtbygda frigjorde mark øst på Rolland, men det ble ikke dyrket noe her. Det ble i løpet 1960-tallet derimot en nedgang i omfanget av storfehold. I jordbrukstelingen fra 1939 var det 33 kyr og én okse fordelt på åtte gårdsbruk. Det var altså i perioden 1939-1969 en nedgang på ett gårdsbruk, men ut ifra antall mål på dyrkingsarealet og storfeholdet var den generelle nedgangen betydelig.

Dyrkingsarealet gikk fra åtte mål i 1939 til halvannet mål i 1969. Storfeholdet gikk fra 33 kyr og én okse i 1939 til elleve kyr og én okse i jordbrukstelingen 30 år senere.<sup>54</sup> Av de syv gårdsbrukene var det kun to av dem hvor jordbruket i 1969 var viktigste inntektskilde for beboerne. Gårdsbrukene ble utover 1970-tallet nedlagt som følge av boligbygging. Unntakene er bruk nr.1 øverst på Rolland og bruk nr. 5 Storbotn. Førstnevnte avviklet driften i 1985, mens Storbotn gård fortsatt er i drift.<sup>55</sup>

I 1971 vedtok Åsane bygningsråd en samlet reguleringsplan for gårdsnummer 208, hvilket omfatter området Rolland og Storåsen. I reguleringsplanen ble området karakterisert som et varierende terrengområde med jorder og myr omringet av frodige- og skogfylte åser. Den eksisterende bebyggelsen på Rolland bestod av 52 boliger, hvorav fire var tomannsboliger (åtte boligenheter) og de resterende 44 eneboliger.<sup>56</sup> Reguleringsplanen fra 1971 medførte store endringer i det landlige og til dels uberørte landskapet. I 1972, foretok rådmann i Bergen kommune, Ole Myrvoll, en vurdering av reguleringsplanen basert på Åsane bygningsråds vedtak. Han resonerte seg frem til at grunnet høye kostnader for tilrettelegging av nødvendig infrastruktur på Rolland, burde utnyttelsesgraden av arealet høynes. Når det er sagt ble det påpekt at omliggende områder ble bygget med en lavere utnyttelsesgrad, hovedsakelig eneboliger og småhusbebyggelser, og at det dermed ikke burde brytes for mye med den relativt romslige bebyggelsesformen som allerede eksisterte i Åsane.<sup>57</sup>

Rolland ble fremhevet som det området i Åsane som kunne gi flest boligenheter. I 1973 var det planlagt igangsetting av 17150 boliger utover 1970-tallet i Bergen kommune, og 1100 av

---

<sup>52</sup> Fyllingsnes 2007: 104

<sup>53</sup> Fyllingsnes 2007: 106

<sup>54</sup> Fyllingsnes 2007: 106

<sup>55</sup> Fyllingsnes 2007: 107

<sup>56</sup> Bergen Kommunale forhandlinger 1972: 620

<sup>57</sup> Bergen Kommunale forhandlinger 1972: 620-621

disse skulle bygges på Rolland. De ble ferdigstilt i løpet av en fireårsperiode mellom 1973 og 1977, noe som utgjorde et gjennomsnitt på 275 boliger i året. Det var i 1973 200 boliger som ble påbegynt og av disse var det ingen eneboliger. Det var derimot 92 blokkleiligheter og 108 enheter av andre typer som rekkehus og tomannsboliger. Det påfølgende året ble det igangsatt 400 boligbygginger, hvorav 300 enheter ble bygget i blokk, mens de resterende 100 var rekkehus og tomannsboliger.<sup>58</sup>

Av de totalt 1100 boligene som ble vedtatt bygget i Bergen bystyre i 1972, ble bare 90 av dem eneboliger, 360 boliger i småhusbebyggelse (rekkehus, tomannsbolig), mens det ble realisert hele 650 leiligheter i blokkbebyggelse.

### 2.5.1 Selegrend

Selegrend borettslag ligger på Rolland like ved motorveien som skiller Rolland fra Åsane senter. Borettslaget ligger på området som tidligere var bruk nr. 2 Åslia Gård. Gården var i bruk frem til begynnelsen av 1970-tallet da Selegrendsbevegelsen overtok gården for boligformål. Selegrend har røtter til en annen bevegelse, «Alternativt jordbruk», og det ble derfor for noen merkverdig at nettopp Selegrendsbevegelsen bidro til å legge ned en av de siste jordbrukene i det sentrale Ulset.<sup>59</sup>

Navnet Selegrend betyr en salig grend og det var nettopp det borettslaget var tiltenkt å være. Borettslaget skulle planlegges og bygges av beboerne for å holde kostnadene nede. Kjøpsprisen lå på ca. 47 000 kroner, men man kunne velge å betale både i kapital og dugnadsarbeid. Antall dugnadstimer ble taksert og kom som et fratrekk på innskuddsprisen.<sup>60</sup> Boligene ble utformet på en slik at måte man enkelt kunne utføre romendringer dersom det var ønskelig. Innvendig var det nemlig benyttet lettvegger. Det var også meningen at beboerne skulle reflektere den øvrige befolkningen, så en tredjedel av boligene ble derfor reservert for handikappede, eldre, innvandrere, aleneforeldre og studenter. I tillegg ønsket arkitektene Odd Løvseth og Nils Roar Øvsthus at Selegrend skulle være et livlig og trivelig sted å bo. De planlagte av den grunn gjennomgående små mellom småhusene, og en gammel

---

<sup>58</sup> Bergen Kommunale forhandlinger 1972: 625

<sup>59</sup> Foss & Sunde 1986: 26

<sup>60</sup> Bergens Tidende 28.juli 1975

løe fra gårdsbruket som befant seg på området før, ble benyttet som grendehus.<sup>61</sup> Løen blir også den dag i dag benyttet som barnehage.



Illustrasjonsbilde Selegrend.<sup>62</sup>

Småhusene i Selegrend ble bygget med en uortodoks arkitektur hvor husene ble utformet som en kompakt firkant, med en skrå vinkel som terrasseåpning. Husene ble heller ikke bygget på en strak rekke, men heller spredt oppover skråningen. I en artikkel fra Bergens Tidende 28. juli 1975 blir husene omtalt som «merkelig utformet» og «ikke blant de peneste»<sup>63</sup>. En av initiativtakerne bak borettslaget var sosiologen Edvard Vogt. Han uttalte følgende om den uortodokse utformingen av takene på boligene:

Taket er ikke slik bare fordi arkitekten har villet være original, men fordi vi har oppnådd å utvikle en helt ny hustype som forener atriums- og terrassehusets fordeler. Fordi vi har uteplass på taket kan vi forsvare å ha en så stor tetthet i bebyggelsen<sup>64</sup>.

Det ble debattert i Åsane om hvorvidt det var boliger eller «kaninbur» som ble bygget. I min omgangskrets er betegnelsen kaninbur mest utbredt på folkemunne for de 92 småhusene som utgjør Selegrend borettslag.

Jeg har selv familie som har bodd i Selegrend og har derfor fått muligheten til å intervju min morfar, Arne Eliassen (f. 1943), om hvordan det var å bo der. Han flyttet dit i 1975 fra

---

<sup>61</sup> Roald 2010, 2015: 237

<sup>62</sup> Per Arne Larsen

<sup>63</sup> Bergens Tidende 28.juli 1975

<sup>64</sup> Bergens Tidende 3.oktober 1977

Sandviken i Bergen sammen med min mormor, mor og tre tanter ved ferdigstillelse av boligen. Det at borettslaget var et selvbyggerprosjekt gjorde at boligprisen var relativt lav, noe som var en avgjørende faktor for mine besteforeldre. Arne var rørlegger og kunne derfor bidra med sin kompetanse i byggefasen og dermed få en betydelig lavere kjøpskostnad for boligen. Mine besteforeldre betalte ca. 30 000 kr for boligen, med andre ord godt under gjennomsnittsprisen på 47 000 kr. Han kan fortelle at han brukte svært mye tid, bortimot hver helg og hver ferie, på å arbeide med byggingen. Det var riktig nok ikke bare sin egen bolig han utførte arbeid på, men svært mange av de andre boligene i borettslaget.

Mine besteforeldre fortalte meg at på tross av den relativt lave boligprisen så er de i tvil om det var verdt det. Det var nemlig svært mye dugnadsarbeid, ikke bare under byggingen, men også i etterkant. De fleste borettslag har dugnadsarbeid i et visst omfang, men i Selegrend borettslag var det ifølge Arne nesten overveldende mye. Det var mye arbeid med fellesområdene (klippe gress, rydde søppel og oppsamling av løvblader). De valgte å selge boligen i 1978 for 90 000 kr, altså en tredobling av investeringen, og flyttet til Lindås kommune omtrent to og en halv mil nord for Åsane.

### 3.0 Avslutning

Åsane kommune var særlig fra 1918 til 1960-årene en aktiv pådriver for jordbruket i kommunen. Det ble brukt store ressurser på å stimulere vekst og for å utvinne nytt jordbruksareal, men det ble en nedgang i jordbruket. En slik nedgang var kanskje uunngåelig med tanke på den nasjonale nedgangstrenden innen jordbruk, men den viktigste årsaken må sies å være Åsanens beliggenhet. Nærheten til landets nest største by førte til stor befolkningsøkning i etterkrigsårene, men spesielt fra 1960-tallet. Forbedret kommunikasjon i form av veier og tunneller forkortet reisetiden til Bergen. Det muliggjorde også et felles arbeidsmarked mellom Åsane og Bergen. Over halvparten av Åsanens yrkesaktive befolkning pendlet i 1966 til Bergen for å arbeide, mens bergensere flyttet til Åsane for å få større og rimeligere boliger. I Bergen var det nemlig spesielt fra 1950-årene et stort behov for boliger. Byen hadde ikke mer tilgjengelig utbyggingsareal, og innlemmelsen av Fyllingsdalen fra Fana viste seg å ikke være tilstrekkelig. Politikerne i Bergen måtte derfor se til omegnskommunene for mer areal. Hva startet imidlertid prosessen med kommunesammenslåing? En vesentlig faktor var Schei-komiteen som ble nedsatt av Stortinget i 1964. Formålet var å effektivisere areal- og trafikkplanleggingen i landet, og konklusjonen var at bosted og transport måtte

korrespondere med arbeidsstedet. Bergen sin vekst var i ferd med å stagnere, og kommunen lå an til å tape store skatteinntekter ved at unge familier flyttet til nabokommunene for å få bolig. Samtidig var det allerede en stor andel arbeidere i Bergen som var bosatt i nabokommunene, og dermed skattet til bostedskommunen. Den økonomiske faktoren for Bergen kommune var avgjørende for arbeidet med en kommunesammenslåing med Arna, Fana, Laksevåg og Åsane.

I årene 1965-1968 var den politiske prosessen med kommunesammenslåingen svært synlig i media. Åsane ønsket i utgangspunktet ikke en sammenslåing med Bergen. Kommunen nedstemte forslaget og foreslo alternative løsninger, blant annet at Bergen og Hordaland måtte slås sammen først. Åsane, som hadde hatt en stor befolkningsøkning og selv planlagt utbygging i kommunen, følte seg sannsynligvis provosert over det gjentatte kravet om sammenslåing fra Bergen. En viktig grunn for skepsisen fra Åsane var de geografiske forholdene i kommunen. Åsane var ikke bare en relativt stor og utbredt kommune, men byfjellene som skilte Bergen og Åsanes kommunegrenser ble sett på som en utfordring. Frykten for å bli tilsidesatt i en byutviklingsplan var reell blant kommunestyrets medlemmer.

Hvordan ble så den nye drabantbyen etter 1972? De fleste utbyggingsprosjektene i Åsane på 1970-tallet var allerede planlagt av Åsane kommune i forkant av sammenslåingen, men Bergen kommune var likevel involvert i planleggingen av det kommende senterområde i Midtbygda. Områdets sentrale beliggenhet i Åsane gjorde at det var et ideelt sted for et bydelssentrum med åpne offentlige rom. Det var derfor merkverdig at det ikke kom reaksjoner da bare en del av det planlagte området ble fremlagt for kommunestyret og vedtatt. Et annet utslagsgivende aspekt for at Åsane ble til drabantby var den nye nasjonale trenden med store kjøpesentre og varelagre som gjorde kundene avhengig av bil. Sammen med de interne avstandene i Åsane ble det derfor mest hensiktsmessig å benytte bilen for åsabuene.

Det interessante med den nye drabantbyen på 1970-tallet var imidlertid forsøket fra Selegrendsbevegelsen på å bryte med den standardiserte utbygningsformen i Åsane. Det særegne borettslaget vektla sosial samhandling og inkludering. Borettslaget ble utformet med gjennomgående små og også reflekterte befolkningen generelt for å invitere til sosial samhandling mellom beboerne. Det ble reservert en viss andel boliger for handikappede, eldre, innvandrere og studenter. På denne måten ville befolkningen i Selegrend skille seg ut fra den øvrige befolkningen i Åsane. Det var mange småbarns familier som flyttet til Åsane, og medførte at gjennomsnittsalderen var lavere enn i Bergen sentrum. Samtidig kunne beboerne velge å betale deler av kjøpsprisen i dugnadstimer. Det gjorde det mulig for familier



som ikke hadde så god råd å kjøpe en rimelig bolig, og så legge inn arbeid som resterende betaling.

## 4.0 Litteraturliste

### 4.1 Sekundærlitteratur

- Ertresvaag, E. (2001). *Strilesoga. Nord- og Midhordland gjennom tidene. Frå 1914 til i dag. Band 5*. Bergen: Eide forlag
- Foss, T. & Sunde, H. (1986). *Åsane fra bygd til bydel*. Bergen: J. W. Eides forlag.
- Fyllingsnes, F. (2007). *Åsane – i fortid og nåtid*. Bergen: Bodoni forlag.
- Hansen, J., C. (1970). *Administrative grenser og tettstedsvekst*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Haukedal, E. (1956). *Åsane. Bygda og folkelivet*. Bergen: Åsane folkeopplysningsråd
- Hordvik, O., Kellmer, I., Rinde, O., Rundhovde, G. (1975). *Åsane bygdebok*. Bergen: Åsane Sognenemd.
- Johannessen, M., H. & Sunde, H. (2004). *Åsane i hundre*. Bergen: Media Bergen AS
- Roald, H-C. (2010, 2015). *Byplanen. En historie om utviklingen av Bergen by*. Oslo: Spartacus Forlag AS/Scandinavian Academic Press.

### 4.2 Primærkilder

#### 4.2.1 Arkivmateriale

- *Bergen Kommunale forhandlinger for 1972, bind 1* (1973). Bergen: John Griegs Boktrykkeri. Bergen byarkiv
- *Bergen Kommunale forhandlinger for 1973, bind 1* (1974). Bergen: John Griegs Boktrykkeri. Bergen byarkiv
- Bonde, G., E. (1943). *Utredning, beskrivelse og overslag vedr. Aasamyranes uttapping og innvinning av 2000 mål vannsyk myr*. Bergen byarkiv.

#### 4.2.2 Aviser

- Bergens Tidende (1965.02.05). *Ingen diskusjon om byutvidelse i Åsane*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/dac4139e66c27211e5301591a4961a72?index=1>
- Bergens Tidende (1967.01.25). *Bergen og Hordaland bør fungere som ett fylke i noen år før eventuell byutvidelse*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/f828368970f7c84d71f449ff57df3ac2?index=10>
- Bergens Tidende (1968.06.11). *Uventet stort flertall i Odelstinget for Stor-kommunen*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/3331fc2e4e223daa795c753a16c1a779?index=1>
- Bergens Tidende (1968.06.11). *Bergen er i ferd med å bli en gammelmannsby*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/3331fc2e4e223daa795c753a16c1a779?index=1>
- Bergens Tidende (1972.09.07). *Ny småby skal vokse frem i Åsane i det nærmeste ti-år*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/b6522db7249fbca8d64f138e5d752a2f?index=8>
- Bergens Tidende (1975.07.28). *De første beboerne på plass i minisamfunnet Selegrend*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/509c4907bd4e75e8281d092bb54accf6?index=2>
- Bergens Tidende (1977.10.03). *Et bedre bomiljø som skal komme andre til gode*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/18754517ef8096949cee48d7a7e62d71?index=1>
- Bergens Tidende (2017.05.06). *Slik så det ut i Åsane*.

#### 4.2.3 Bilder

- Bergens Tidende (2017.05.06). *Slik så det ut i Åsane*.
- H. Kønig. *Åsane 2017*. Hentet fra <https://www.panoramio.com/photo/105247801>
- Per-Arne Larsen. *Selegrend*. Hentet fra [http://www.expono.com/per\\_arne/photos/863065/in/library?sort\\_by=uploaded&sort\\_order=DESC&filter=none&photo\\_layout=default](http://www.expono.com/per_arne/photos/863065/in/library?sort_by=uploaded&sort_order=DESC&filter=none&photo_layout=default)

#### 4.2.4 Offentlig Statistikk

- Førde, L., E. *En krevende telling*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <http://www.ssb.no/a/histstat/artikler/art-2009-08-05-01.html>
- Statistisk sentralbyrå (1930). *Folketellingen i Norge 1 desember 1930. Første hefte. Folkemengde og areal i Rigets forskjellige deler. Beboede øier. Hussamlinger på landet*. Hentet fra [http://ssb.no/a/histstat/nos/nos\\_viii\\_182.pdf](http://ssb.no/a/histstat/nos/nos_viii_182.pdf)
- Statistisk sentralbyrå (1946). *Folketellingen i Norge 3. desember 1946 Hefte 1. Folkemengde og areal i de forskjellige deler av landet. Beboede øyer. Hussamlinger*. Hentet fra [http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos\\_xi\\_002.pdf](http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_xi_002.pdf)

- Statistisk sentralbyrå (1950). *Folketellingen 1. desember 1950. Tiende hefte. Boligstatistikk*. Hentet fra [https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos\\_xi\\_253.pdf](https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_xi_253.pdf)
- Statistisk sentralbyrå (1960). *Folketelling 1960. Hefte VI. Boliger*. Hentet fra [https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos\\_xii\\_157.pdf](https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_xii_157.pdf)
- Statistisk sentralbyrå (1960). *Folketellingen 1. november 1960. Kommunehefte for Åsane 1255*. Hentet fra [https://www.ssb.no/a/folketellinger/kommunehefter/1960/kh\\_1960\\_1255.pdf](https://www.ssb.no/a/folketellinger/kommunehefter/1960/kh_1960_1255.pdf)
- Statistisk sentralbyrå (1960). *Folke- og bolig telling 1970. Hefte V. Boligstatistikk*. Hentet fra [https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos\\_a730.pdf](https://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_a730.pdf)
- Statistisk sentralbyrå (1970). *Folke- og bolig telling 1. november 1970. Kommunehefte for Åsane 1255*. Hentet fra [https://www.ssb.no/a/folketellinger/kommunehefter/1970/kh\\_1970\\_1255.pdf](https://www.ssb.no/a/folketellinger/kommunehefter/1970/kh_1970_1255.pdf)
- Statistisk sentralbyrå (2001). *Folke- og bolig telling 2001*.
- Statistisk sentralbyrå. Tabell 9.3 Menn 15 år og over, etter yrkesaktivitet og næring. Prosent. Hentet fra <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/9-3.html>

#### 4.3 Muntlige kilder

- Arne Eliassen (født 1943)

## 4.4 Vedlegg

### 4.4.1 Vedlegg 1

Bebodde boliger i Bergen, Statistisk sentralbyrå 2011.

<b>Boligtype</b>	<b>Bergen</b>	<b>Fana</b>	<b>Fyllingsdalen</b>	<b>Åsane</b>
Antall boliger	122 871	15 555	12 712	16 602
Enebolig	28,7 %	50,5 %	23,6 %	39,7 %
Tomannsbolig	8,1 %	10,3 %	6,7 %	7,6 %
Rekkehus	18,8 %	19,9 %	28,9 %	29,2 %
Boligblokk	42,2 %	17,5 %	40 %	22,5 %
Bygninger for bofellesskap	2,2 %	1,7 %	0,7 %	1 %